

Ýumşak güýjüň öňi we soňy

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Ýumşak güýjüň öňi we soňy ÝUMŞAK GÜÝJÜŇ ÖŇI we SOŇY!

ABŞ tarapyndan düýbi tutulan dünýä düzgüni goduklaýar we ondan öňem ýumşak güýji goduklaýar!

Meşhur amerikan dilçi alymy we ýazyjysy Noam Homskiniň soňky «Dünýäni kim dolandyryýar?» (2017 ý.) kitabynda äpet guramaçylykly kapitalizm amerikan we global ýagdaýlara agalyk etmek üçin gaýdyp gelýär.

«The New York Review of Books»-yň soňky ýagdaýy Homskiniň kitabyňyň we şuna meňzeşleriniň üstünde täzeden durup geçýän we ynandyryjy däl gabartmalara ünsi çekýär. Emma bazarda şu günüň we ertiriň öňüni alyjy korporatizmi däl-de, amerikan sistemasynyň özüni ýa-da artykmaçlyklaryny terk etmek niýetidir.

Halkara Jeza beriş Sudy (HJBS) jemlenip, Netanyahuny, onuň

goranmak mijistrini we «Hamasyň» üç liderini bütindünýä parahatçylygyna howp salýan hem-de adam hukuklaryny bozýan hereketleri sebäpli tussag edip bilmezn amerikanlaram (ysraýyllylardan has beter!) HJBS-ny ýazgarmak üçin gyssandylar.

ABŞ-nyň Kongresinde eýýäm bu suda garşy sanksiyalar girizilýär we derňew işleriniň ýazgarylmagy üçin barlaglar geçirilýär!

HJBS, Halkara Adalat diwany (HAD) we BMG-nyň Adam hukuklary boýunça Geňeşi bilen birlikde halkara sistemalaryň ähli düzgünleri 1945-nji ýyldan we BMG-nyň dargamagyndan soň bolup geçdi.

Komissiyalaryň, agentlikleriň, şertnamalaryň we ylalaşyklaryň hemmesi global adalat, parahatçylyk we adam hukuklary üçin amatly mümkinçiliklerdir.

Elbetde, Sowet Soýuzy ol ýerde ýokdy, emma kolonializmden soň orta çykan döwletleriň daşyndan görnüşi ýaly täsir tapýardy. Emma ABŞ-nyň häzirki ýagdaýdaky düzgüniniň tarapdary, goragçysy we habarçysy bolmagyny dowam etdirýär.

Renessansyň ýewropaly köklerine garamazdan, ABŞ iki uruş wagtynda we soňunda bu renessansyň goragçysy we onuň iň uly öňbaşçysy ýaly çemeleşdi.

Hirosima we Nagasakä atylan atom bombalaryndan, ellinji ýyllardaky Koreýa uruşyndan, altмышynjy we yetmişinji ýyllardaky Wýetnam uruşyndan soňam bu täsiriň zyýanyna garşy çykdy.

ABŞ HJBS we HAD bilen hiç wagtam şertnama baglaşmandy. Emma ýewropaly ýaranlary bular arkaly Sowet Soýuzy we onuj ýaranlary bilen bolan çaknyşyklarynda we birnäçe afrika ýurduna, Serbiýa we Orta Aziýa garşy ulanyldy.

YUMUŞAK GÜÇ

Joseph S. Nye, Jr.

BB101

Ronald Reýgan döwründe başlan, ondan soňky Respublikanlar we Demokratlar döwründe-de partiýaly hem-de bahanasyz tolkunlar bilen dowam eden ikiýan çäykanyşyň gürrüňini edýäris.

Tramp döwründe ABŞ BMG-nyň Adam hukuklary Geňeşinden we BMG-nyň Ylym-bilim we medeniýet guramasyndan (UNESCO) çykdy. Şeýle-de BMG-da Ysraýyla arka durmak we Palestina garşy goranyş çärelerini doeam etdirmek üçin ýygý-ýygýdan weto ulanyldy.

2003-nji ýylda Yragyň okkupirlenmeginden soň azatlyk azatlygy, adam hukuklary, mediýa, at-abraýly ýokary okuw jaýlary, ylmy-barlag institutlary, haýyr-sahawat guramalary tarapyndan wekilçilik edilen amerikan «ýumşak güýjüniň» gürrüni etmek örän kyn ýagdaýa öwrüldi.

ABŞ kommunizmiň we Makkartiniň döwründe hem-de onuň yzyndan ýaşlardyr garaýahyzlaryň gozgalaňynyň basylyp ýatyrylmagy sebäpli raýat hukuklarynyň bozulmalaryny we Wýetnam uruşyny başdan geçirdi.

Emma polisiýanyň neşirlere bolan basyşynyň Gazadaky uruş sebäpli bu gezekki ýaly ýowuz bolan döwri hiç bolmandy.

Köpçülikleýin lagerlerde müňlerçe adam tussag astyna alyndy. Amerikan polisiýasy häzirem rehim-şepagatsyz hereket edip, azatlyk ugrunda bolýan parahatçylykly çykyşlary äsgermezligini dowam etdirýär.

Jöhit meselesiniň aýratynam ABŞ-daky we Germaniýadaky özboluşlylygy boýunça hiç hili şübhe ýok.

Emma Kongresde esasy umumylyga garşy biragyzdan ses bermeler göze dürtülip dur welin, Yrak okkupirlenende-de beýle ýagdaýa gabat gelinmändi.

Mesele diňe jöhitlere mahsus däl, şol bir wagtyň özünde sag ganatyň güýçlenmegi we liberallaryň çepe ýa-da nigilistlerdir anarhistler derejesine düşmegi bilen baglanyşykly.

Amerikanlar hytaýlaryň maksatnamalary, ruslaryň «Wagneriň» üsti bilen basyp alan we fransuzlaryň agdarlyşykçylar tarapyndan kowulan Afrikasyny gaýdyp almak bilen gyzyklanýan ýaly bolup görünýär. Emma birinji işleriniň çaltlyk bilen ösýän agdarlyşykçy harbylaryň öňüni alyp bilmedik terrorizmi bulen göreşmekdigini pikir edýärler.

ABŞ-nyň Atlantik, Ýuwaş okeanlaryndaky, Hytaý deňzindäki harby bileleşikleri güýçlenýär. Bularyň düzümindäki halklaram indi näderini bilenok. Çünki amerikan güýjüniň ýany bilen demokratiýanyň we durnuklylygyň ýumşak düşegini öň düşenip gördüler. Beýleki bir ýandan Russiýanyň diýdimzorlugyndan we Hytaýyň «Guşak-Ýol» taslamasynyň (2013) aňyrsyndaky niýetleriň nämälimliginden gorkulýar.

Mesele şudur ki, dagdaky şäheriň (Beýtulmukaddes) liberal we idealistik özüneçekijilihi indi daşarky syýasata täsir etjek güýje we berklige eýe däl. Emma Russiýa we Hytaýa garşy gegemonlyk pikiri azaldy, amerikanlar bolsa ýumşak taraplaryny görkezmegiň deregne harby güýç ulananyny gowy görýär.

Häzir ýumşak güýjüň aňyrsynda we hatda öňünde, diňe Ýewropada däl, Ýakyn Gündogarda ýüze çykýan harby öňegidişlikler bar. Çaknyşyklarda ýumşak güýje ýer ýok.

ABŞ tarapyndan düýbi tutulan dünýä düzgüni goduklaýar we ondan öňem ýumşak güýji goduklaýar!

Rydwan SEÝIT,

Liwanly syýasaty öwreniji, Liwan uniwersitetiniň Yslam ylymlary professory.

Anna, 04.05.2024 ý. Publisistika